

IV MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

REGULATORNA TELA

1. *Republička radiodifuzna agencija (RRA)*

U okviru svoje nadležnosti, utvrđene Zakonom o radiodifuziji, da vrši nadzor nad radom emitera i da odlučuje o predstavkama, kao i u okviru svoje Zakonom o oglašavanju utvrđene nadležnosti u odnosu na oglašavanje na radio i televizijskim programima, posebno imajući u vidu činjenicu da je predizborna kampanja bila u punom jeku, Savet Republičke radiodifuzne agencije bio je praktično u kontinuiranom zasedanju. Savet je pokušavao da u kontaktu sa emiterima, ali i generalno sa javnošću, kroz čitavu seriju objavljenih saopštenja, utiče na način na koji se na elektronskim medijima prati predizborna kampanja, a posebno i na meru u kojoj se poštuje načelo jednake zastupljenosti i nediskriminacije učesnika u predizbornoj utakmici. Savet je tako apelovao na elektronske medije sa nacionalnim pokrivanjem, a pre svega na televizije, da previsokim cenama usluga oglasnih poruka ne naruše ravnopravnost izbornog procesa, ukazivao na neprihvatljivost emitovanja predizbornih spotova koji podstiču diskriminaciju, mržnju, nasilje ili vređaju čast, ugled i privatnost građana ili drugih učesnika u kampanji, ukazivao na opasnost od zloupotrebe dece i narušavanja njihovog dostojanstva u kontekstu predizborne kampanje, kao i povrede prezumpcije nevinosti. Mera u kojoj je Savet u ovome bio neuspešan, zapravo ukazuje da to telo nema mehanizme da utiče na kompletan ton predizborne kampanje, odnosno da se samom regulacijom elektronskih medija, bez uticaja na političke stranke, kandidate, marketinške agencije koje su radile njihove kampanje, štampane i internet medije, ne može mnogo postići. Od Saveta se i nije moglo očekivati da funkcioniše kao supstitut nadzornog odbora, jer on nema ni takve nadležnosti, ni takva ovlašćenja. Naime, Zakon o izboru narodnih poslanika, u svom članu 99. predviđa da opšti nadzor nad postupcima političkih stranaka, kandidata i sredstava javnog obaveštavanja u toku izbornih aktivnosti, sprovodi Nadzorni odbor od deset članova, od kojih polovinu članova imenuje Narodna skupština Republike Srbije na predlog Vlade Republike Srbije, a polovinu na predlog poslaničkih grupa u Narodnoj skupštini Republike Srbije iz reda istaknutih javnih radnika, pod uslovom da oni nisu članovi organa političkih stranaka koje učestvuju na izborima. U praksi, međutim, i pored eksplicitne zakonske odredbe, Nadzorni odbor za praćenje izbora poslednji put je bio formiran još na izborima 2000. godine, i nijednom od tada. Na ovaj način, opšti nadzor nad izbornim procesom još jednom je izostao, a nadzor samo nad elektronskim medijima, uz odsustvo nadzora nad svim drugima, pokazao se kao prilično nedelotvoran.

2. Republička agencija za elektronske komunikacije (Ratel)

Republička agencija za elektronske komunikacije donela je 10.4.2012. godine rešenje kojim je operatoru sa značajnom tržišnom snagom na tržištu distribucije medijskih sadržaja, SBB-u, dala saglasnost za promenu cene usluge počevši od 1. maja. Da podsetimo, Ratel je prethodno svojom analizom maloprodajnog tržišta distribucije medijskih sadržaja iz 2011. godine, utvrdio da na tržištu distribucije medijskih sadržaja, odnosno pre svega tržištu kablovske distribucije, ne postoji efikasna konkurencija, odnosno da operator SBB poseduje značajnu tržišnu snagu, te mu je shodno tome utvrdio obavezu pružanja maloprodajnih usluga pod određenim uslovima. Ova obaveza obuhvata zabranu obračunavanja prekomernih cena, zabranu ometanja ulaska na tržište ili ograničavanja konkurencije previsokim ili preniskim cenama, zabranu davanja neopravdane prednosti određenim krajnjim korisnicima, ograničavanje visine maloprodajnih cena, meru kontrole individualnih tarifa, kao i obavezu zasnivanja cena na troškovima pružanja usluga ili cenama na uporedivim tržištima. U konkretnom slučaju, Ratel je našao da regulatorni izveštaj SBB-a o razdvajanju troškova i učinaka za 2011. godinu, nije omogućio da se Agencija uveri u opravdanost povećanja cena, te nije ni služio kao osnov u tom smislu. Ratel je poskupljenje ipak dozvolio, rukovodeći se cenama na uporedivim tržištima, odnosno cenama većih kablovskih operatora na tržištima Srbije, Hrvatske, Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Makedonije i Rumunije, kao i projektovanoj inflaciji za 2012. godinu od 4.2%, shodno Smernicama politike regulisanih cena iz Revidiranog Memoranduma o budžetu i ekonomskoj i fiskalnoj politici. Ovde, međutim, valja napomenuti da odluka Ratela neće imati veće efekte na poslovanje elektronskih medija koji koriste uslugu distribucije SBB-a, budući da srž problema koje emiteri imaju sa kablovskim distributerima nisu previsoke cene distribucije u maloprodaji, već praksa zaključivanja sličnih, odnosno istih ugovora o distribuciji sa pružaocima sadržaja, pod dijametralno različitim uslovima. Tako dolazi do pojave da kablovski distributeri nekim pružaocima sadržaja plaćaju za sadržaj, dok od drugih za distribuciju sadržaja naplaćuju naknadu, pri čemu se, po svemu sudeći, distinkcija između pružalaca ne pravi po atraktivnosti sadržaja, već po mogućnosti distributera da na konkretnog pružaoca usluga izvrši pritisak. Tako dolazi do situacije u kojoj se uglavnom lokalni terestrijalni emiteri isključuju iz kablovske ponude, ukoliko ne pristanu da plaćaju naknadu za distribuciju. Istovremeno, od nacionalnih emitera takva naknada se ne traži, a stranim pružaocima sadržaja plaća se za pravo da se njihovi sadržaji distribuiraju. Iako bi ovakva praksa mogla da predstavlja zabranjene restriktivne sporazume shodno Zakonu o zaštiti konkurencije, nadležna Komisija za zaštitu konkurencije se njome nije bavila. Početak rešavanja ovog problema mogla bi da predstavljaju rešenja koja je Ratel doneo u martu, a kojima je, postupajući po zahtevu Republičke radiodifuzne agencije,

obavezao upravo SBB da u svojoj mreži u Novom Sadu i Kikindi obavezno prenosi programe jednog broja lokalnih televizija sa dozvolama za zemaljsko emitovanje.

3. *Savet za štampu*

Komisija za žalbe Saveta za štampu donela je 26. aprila odluku u još jednom predmetu po žalbi protiv dnevnog lista „Press“, ali i po prvi put bila u situaciji da zbog podeljenih glasova ne može da donese odluku – ni da Kodeks novinara Srbije jeste, ni da nije prekršen. U postupku pokrenutom po žalbi guvernera Narodne banke Srbije, Komisija je jednoglasno našla da je dnevni list „Press“ objavljivanjem serije tekstova o odgovornosti guvernera Narodne banke Srbije za pad kursa dinara, u periodu od 25.2.2012. do 6.3.2012. godine, prekršio odredbe Kodeksa novinara Srbije. Članovi Komisije za žalbe istakli su da je guverner, kao javna ličnost, Kodeksom novinara manje zaštićen od „običnog“ građanina i da mora da bude spreman da istrpi kritike za svoj rad, ali da i mediji u toj kritici mogu ići samo do granice utvrđene pravilima profesionalnog informisanja javnosti. U ovom slučaju, po oceni Komisije, ta pravila nisu poštovana, jer je „Press“ izveštavao jednostrano, neobjektivno, prećutkivanjem činjenica ili iznošenjem netačnih tvrdnji. Članovi Komisije takođe su ocenili da Kodeks novinara nije prekršen u svakom pojedinačnom tekstu koji je predmet žalbe, ali da prilikom objavljivanja čitave serije tekstova nisu poštovani profesionalni standardi. U postupku po drugoj žalbi o kojoj su odlučivali, članovi Komisije nisu mogli da donesu odluku da je tekstem objavljenim u dnevnom listu „Politika“ 13. marta, pod naslovom „Samo su lopovi revnosni“, prekršen Kodeks novinara Srbije. Po podnosiocu žalbe, Regionalnom centru za manjine, spornim tekstem prekršene su odredbe Kodeksa koje od novinara zahtevaju da štiti prava i dostojanstvo ugroženih grupa i da učini sve da izbegne bilo koju vrstu diskriminacije. U spornom tekstu, autor je kritikovao blagu kaznenu politiku koja ide na ruku kradjivcima telefonskih kablova i lima sa krovova škola i obdaništa, koji su „po pravilu, romske nacionalnosti“. U tekstu se, između ostalog, navodi sledeće: „Sudijska ‘bolećivost’ može da se nasluti: oglasiće se neka NVO ili ‘faktor’ koji štiti njihova manjinska prava i ‘prozvaće sudiju’. Činjenica je da je ova nacionalna manjina, u veoma teškoj materijalnoj situaciji, da živi u bedi, ali i da se ogromna sredstva troše na njihovu ‘inkluziju’, što im ne daje za pravo da imaju popust pred boginjom pravde“, navedeno je u tekstu. Redakcija „Politike“ je odgovorila na žalbu tvrdnjom da je u tekstu izneto „činjenično stanje, sa ciljem da se reši važan društveni problem, a čije je rešavanje, pre svega u interesu romske populacije“, te da je spremna da se izvini, ukoliko podnosilac žalbe dostavi relevantne podatke da „većina delinkvenata koji krađu bakarne kablove nisu pripadnici romske manjine“.

Kodeksom novinara Srbije predviđeno je da je obaveza novinara da tačno, objektivno, potpuno i blagovremeno izvesti o događajima od interesa za javnost, poštujući pravo javnosti da sazna istinu i držeći se osnovnih standarda novinarske profesije. Nesporno je da su česte krađe bakarnih telefonskih kablova, zbog čega čitava naselja i delovi grada ostaju bez telefonskih veza, od interesa za javnost. Kodeks, međutim, takođe kaže, da je novinar dužan da poštuje i štiti prava i dostojanstvo ugroženih grupa, kao i da mora biti svestan opasnosti od diskriminacije koju mediji mogu da šire i da mora učiniti sve da izbegne diskriminaciju zasnovanu, između ostalog, na nacionalnom ili društvenom poreklu. Komisija se podelila u pokušaju da odgovori na pitanje da li je nacionalna pripadnost o kojoj novinar piše u konkretnom slučaju, u neposrednoj vezi sa vrstom krivičnog dela o kojoj govori, čime bi njeno pominjanje eventualno moglo da se pravda. Članovi Komisije: Tamara Skrozza, Filip Švarn, Slaviša Lekić, Stojan Marković i Petar Jeremić, smatrali su da je Kodeks prekršen, da tekst diskriminiše Rome i to, predstavljajući ih, ne samo kao kradljivce, nego kao „zaštićene“ kradljivce koje sudovi ne kažnjavaju, jer iza njih stoje moćni zaštitnici, uglavnom iz nevladinih organizacija, dok su ostali članovi Komisije: Ljiljana Smajlović, Božo Prelević, Nebojša Spaić, Aleksandar Đivuljskij i Zoran Ivošević, smatrali da povrede Kodeksa nema, jer je nacionalna pripadnost počinitelaca krivičnog dela u ovom slučaju relevantna za tekst. Sama činjenica da Komisija za žalbe Saveta za štampu ne uspeva da donese odluku po pitanju koje je žalbom postavljeno, svakako nije dobra za građenje kredibiliteta Komisije kao institucije. Takođe, čini se da je jedna grupa članova Komisije olako prešla preko činjenice da sporni tekst, operišući sa jednim konkretnim slučajem krađe telefonskih kablova i jednim konkretnim slučajem hapšenja grupe lica zbog sumnje na krađu lima sa krova jednog fakulteta, dva obdaništa, drugih škola i javnih ustanova, izvodi dve teze. Prvo, da su kradljivci lima i bakarnih kablova po pravilu Romi, i drugog, da sudije u Srbiji, zbog straha od nevladinih organizacija koje se bave zaštitom prava Roma, drugačije, odnosno blaže sude Romima nego drugim građanima. Pri tome, dok za prvu tezu autor članka kao činjeničnu podlogu uzima dva konkretna incidenta, drugu iznosi potpuno paušalno, ne navodeći nijedan primer da je neko ko nije Rom, za istu ili sličnu stvar, od strane srpskog pravosuđa strože tretiran. Ne sporeći to da su članovi Komisije moguće imali i druge argumente koji se u odluci objavljenoj na sajtu ne pominju, čini nam se da su odluke Komisije nedopustivo šturo obrazložene. Čak i ako se Komisija rukovodi time da opširnije odluke ne bi bile objavljivane od strane onih na koje se odnose (odluka, ako se njome usvaja žalba, uvek predviđa i obavezu lista na koji se odnosi, da odluku objavi), taj problem bi mogao biti rešen paralelnim objavljivanjem i kompletnih obrazloženja i njegovih kraćih izvoda na koje bi se obaveza objavljivanja odnosila. U protivnom, neke odluke Komisije biće jako teško razumeti, a to opet neće doprinositi građenju njenog kredibiliteta.

DRŽAVNI ORGANI

4. *Narodna skupština Republike Srbije*

Predsednica Narodne skupštine Republike Srbije, Slavica Đukić Dejanović i direktor Radio-televizije Srbije, Aleksandar Tijanić, potpisali su ugovor kojim su obezbeđeni prenosi sednica i novog saziva Skupštine na programima javnog servisa. RTS će sednice prenositi utorkom, sredom i četvrtkom, kada, prema Poslovniku, parlament zaseda, ali i drugim danima po potrebi. Za prenose će javni servis dobiti 80 miliona dinara. Ugovor, kako je saopšteno, predviđa i mogućnost da pojedine sednice budu prenošene u odloženom prenosu, zbog ranije preuzetih obaveza RTS-a. Slavica Đukić Dejanović rekla je da se saradnjom Parlamenta i RTS-a, obezbeđuje javnost u radu zakonodavnog doma.

Direktne prenose sednica Narodne skupštine u Srbiji, jedni nastavljaju da tretiraju kao demokratsku tekovinu, a drugi opet, kao slabost javnog servisa koji nema moć da nezavisno odlučuje o tome koje aktivnosti Parlamenta zaslužuju i koliko prostora zaslužuju na programu. Podsećamo da je 2007. godine Republička radiodifuzna agencija čak bila donela obavezujuće uputstvo kojim je RTS-u nametnula obavezu prenošenja sednica Parlamenta. Obavezujuće uputstvo ostalo je na snazi manje od dva meseca, da bi bilo zamenjeno preporukom. Koliko god preporuka formalno pravno bila neobavezujuća, RTS je ipak nastavio sa prenosima. U januaru 2011. godine, Skupština je raspisala tender za direktne prenose, na koji se nijedna televizija nije javila. Ispostavilo se, naime, da postavljene uslove nijedna televizija, osim RTS-a sa svoja dva zemaljska kanala, nije ni mogla da ispuni. RTS koji se inicijalno nije ni javio na tender, na kraju je zaključio ugovor sa Skupštinom u julu prošle godine. Tim ugovorom je RTS-u za godinu dana prenosa garantovano 80 miliona dinara. Sada je taj ugovor verovatno samo produžen. Ono što ostaje problem, jeste pitanje da li se zaključenjem ovakvog ugovora, kompromituje obaveza javnog servisa da obezbedi da programi koje proizvodi i emituje, a posebno programi informativnog sadržaja, budu zaštićeni od bilo kakvog uticaja vlasti. S druge strane, ako se prenosima skupštinskih zasedanja ostvaruje opšti interes, onda se, shodno Zakonu o radiodifuziji, ostvarivanje tog interesa finansira iz pretplate, a ne neposredno iz budžeta. Iskustvo nas uči da bi RTS, kao i do leta 2011. godine, i bez naknade od 80 miliona dinara direktno i bez izuzetka prenosio sve skupštinske sednice, ako ne zbog iskrene vere da je to u cilju ostvarivanja opšteg interesa, onda zbog slabosti i nemoći da se takvom zahtevu Skupštine odupre. Tim više, ovaj ugovor zapravo podseća na fingirani posao kojim se samo prikriva nedopuštena državna pomoć RTS-u.

KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA**5. Organizacija muzičkih autora srbije - Sokoj**

Puna četiri meseca nakon što je nova tarifa naknada, koje Sokoj naplaćuje po osnovu emitovanja muzičkih dela na radio i televizijskim stanicama, objavljena u Službenom glasniku, a koju je predložio Upravni odbor te organizacije i koja je dobila pozitivno mišljenje Komisije za autorsko i srodna prava, Sokoj i dalje po njoj ne ispostavlja fakture emiterima. Jedino logično objašnjenje je da su i u samom Sokoju svesni da su iznosi naknada predviđeni tarifom nerazumno visoki, te da procenjuju da će, u slučaju ispostavljanja faktura, poreska obaveza za Sokoj biti viša od iznosa koji će po fakturama moći da bude naplaćen. To zapravo pokazuje paradoks u koji se proces usvajanja tarifa pretvorio, budući da je Sokoj izgleda bilo važnije da ima tarifu koja na papiru izgleda dobro, nego tarifu koju realno može da naplati. Tokom aprila su nastavljeni pregovori sa ANEM-om kao reprezentativnim udruženjem radio i televizijskih emitera, u kojima Sokoj nudi određene ustupke u odnosu na usvojenu tarifu, u vidu popusta koji bi bili uslovljeni plaćanjem akontacija naknada po više meseci unapred ili ažurnijim dostavljanjem evidencija emitovanih dela. Ključni problem ostaje činjenica da dok Zakon o autorskom i srodnim pravima predviđa da naknada, po pravilu, treba da bude procenat od iznosa od prihoda koji korisnik ostvaruje obavljajući delatnost u okviru koje iskorišćava predmete zaštite, pri čemu se najniži iznosi naknada određuju kao zaštitni mehanizam za slučaj korisnika sa nesrazmerno niskim prihodima, objavljena tarifa koja je dobila pozitivno mišljenje Komisije za autorsko i srodna prava, predviđa toliko visoke minimalne naknade, da će više od 70% korisnika morati da plaća upravo nju. To fokus pregovora sa procenta prihoda koji kolektivna organizacija zahvata, prebacuje na fiksni iznos minimalne naknade, a od same minimalne naknade pravi zapravo redovnu naknadu koju po uravnilovci plaća više od 70% emitera. Sokoj je pokazao spremnost da od ovakvog rešenja odstupi predviđanjem različitih minimalnih naknada za različite zone pokrivanja (u smislu da manju minimalnu naknadu plaćaju emiteri u manjim mestima, u poređenju sa nacionalnim, regionalnim, ili emiterima u većim gradovima), kao i posebnim popustima za nerazvijene delove zemlje, ali ne i od svoje temeljne pozicije da tarifu zapravo zasniva na minimalnoj naknadi, a ne na procentu od iznosa od prihoda, čime tarifa gubi svoje osnovno obeležje koje bi po zakonu trebalo da ima, proporcionalnost. Do kraja perioda na koji se ovaj izveštaj odnosi, pregovori ANEM-a i Sokoja nisu doveli do sporazuma o iznosima i osnovima popusta na iznose naknade utvrđene tarifom.